Acharya (Vyakarana)

Subject Code	Course Title	Unit-wise
Acharya 1st Year 1st Sem		
A-VYA 101	लघुशब्देन्दुशेखरः (संज्ञाप्रकरणात् अच्सन्धौ "न पदान्त……"सूत्रं यावत्)	**Unit – 1** संज्ञाप्रकरणम् (मङ्गलश्लोकः, अइउण्, वर्णात्कारः, इति माहेश्वराणि, रप्रत्याहारः, अन्योन्याश्रयशङ्का, हलन्त्यम् (१), आदिरन्त्येन सहेता, हलन्त्यम् (२), अनेकान्ताः अनुबन्धाः, एकान्ताः) **Unit – 2** संज्ञाप्रकरणम् (उपदेशः आद्योच्चारणम्, प्रतिज्ञानुनासिक्याः पाणिनीयाः, ऊउकालोच्झ्रस्वदीर्घप्लुतः, उच्चैरुदात्तः, तस्यादित उदात्तमर्धह्रस्वम्, मुखनासिकावचनोऽनुनासिकः, तुल्यास्यप्रयत्नं सवर्णम्, नासिकानुस्वारस्य) **Unit – 3** संज्ञाप्रकरणम् (यत्नो द्विधा, पूर्वत्रासिद्धम्, बाह्यप्रयत्नस्त्वेकादशधा, ॠऌवर्णयोः मिथः सावर्ण्यम्, अणुदित्सवर्णस्य चाप्रत्ययः, तपरस्तत्कालस्य, वृद्धिरादैच्, भूवादयो धातवः, नवेति विभाषा) **Unit – 4** संज्ञाप्रकरणम् (स्वं रूपं शब्दस्याशब्दसंज्ञा, येन विधिस्तदन्तस्य, विरामोऽवसानम्, सुप्तिङन्तं पदम्, हलोऽनन्तराः संयोगः, संयोगे गुरु,) **Unit – 5** परिभाषाप्रकरणम् अच्सन्धिप्रकरणं च (इको गुणवृद्धी, अचश्च आद्यन्तौ टकितौ, मिदचोऽन्त्यात्परः, षष्ठी स्थानेयोगा, स्थानेऽन्तरतमः, तस्मिन्निति निर्दिष्टे पूर्वस्य, ङिच्च, स्वरितेनाधिकारः, इको यणचि, स्थानिवत्, अनल्विधौ, अचः परस्मिन्, न पदान्त….)

A-VYA 102	महाभाष्यम् **(1,2,3** आह्निकानि**)**	**Unit – I** प्रथमाह्निकस्य आदितः व्याकरणपदार्थनिरूपणाधिकरणस्य समाप्तिपर्यन्तम्। **Unit – II** प्रथमाह्निकस्य वर्णोपदेशप्रयोजननिरूपणाधिकरणम् आरभ्य द्वितीयाह्निकस्य 'ऐऔच्' इत्येतत्सूत्रभाष्यस्य समाप्तिपर्यन्तम्। **Unit – III** 'हयवरट्' इत्येतत्सूत्रमारभ्य द्वितीयाह्निकस्य समाप्तिपर्यन्तम्। **Unit – IV** तृतीयाह्निकस्य 'वृद्धिरादैच्' इत्येतत्सूत्रभाष्यं सम्पूर्णम्। **Unit – V** 'इको गुणवृद्धी' इत्येतत्सूत्रभाष्यं सम्पूर्णम्।
A-VYA 103	वैयाकरणभूषणसारः **(**धात्वर्थसुबर्थप्रकरणे**)**	**Unit – 1** धात्वर्थनिर्णयः (१कारिकातः ७ कारिकां यावत्) **Unit – 2** धात्वर्थनिर्णयः (८कारिकातः १४ कारिकां यावत्) **Unit – 3** धात्वर्थनिर्णयः (१५कारिकातः २१ कारिकां यावत्) **Unit – 4 & 5** सुबर्थनिर्णयः
A-VYA 104	परिभाषेन्दुशेखरः**(1** तः **49** परिभाषाः**)**	**Unit – 1** १-१० परिभाषाः **Unit – 2** ११-२० परिभाषाः **Unit – 3** २१-३० परिभाषाः **Unit – 4** ३१-४० परिभाषाः **Unit – 5** ४१-४९ परिभाषाः
A-VYA 105	**Soft Core**	**Unit – I** अथ शब्दानुशासनस्य इत्यारभ्य मुख्यप्रयोजनपर्यन्तम्। **Unit – II** त्रयोदश आनुषङ्गिकप्रयोजनानि वर्णितानि **Unit – III** किं पुनरिदं व्याकरणमेवेत्यारभ्य पाणिनेराचार्यस्य लक्षणं प्रवृत्तमिति पर्यन्तम् **Unit – IV** सिद्धे शब्दार्थसम्बन्धे इत्यारभ्य धर्मनियमः इति पर्यन्तम् **Unit – V** अस्त्यप्रयुक्तः इत्यारभ्य आगमाश्च विकाराश्च पर्यन्तम्
Acharya 1st Year 2nd Sem		

Vyakarana Syllabus (Unit-wise) – Shastri and Acharya

A-VYA 201	लघुशब्देन्दुशेखरः ('अदर्शनं लोपः' इति सूत्रादारभ्य स्वादिसन्धिप्रकरणान्तम्)	**Unit – 1** अच्सन्धिप्रकरणम् (अदर्शनं लोपः, अचो रहाभ्यां द्वे, तस्य लोपः, वान्तो यि प्रत्यये, लोपः शाकल्यस्य) **Unit – 2** अच्सन्धिप्रकरणम् (एकः पूर्वपरयोः, उरण्-रपरः, अन्तादिवच्च, खरवसानयोर्विसर्जनीयः अचोऽन्त्यादि टि, ओमाङोश्च, ऋति सवर्णे ऋ वा, अवङ् स्फोटायनस्य,) **Unit – 3** अच्सन्धिप्रकरणम् (प्लुतप्रगृह्या अचि नित्यम्, प्रत्यभिवादेऽशूद्रे, हैहेप्रयोगे हैहयोः, निपात एकाजनाङ्, सम्बुद्धौ शाकल्यस्येतावनार्षे, ईदूतौ च सप्तम्यर्थे) **Unit – 4** हल्सन्धिप्रकरणं, विसर्गसन्धिप्रकरणं च (स्तोश्चुना श्चुः, यरोऽनुनासिकेऽनुनासिको वा, मोऽनुस्वारः, यथासङ्ख्यमनुदेशः समानाम्, ङमो ह्रस्वादचि ङमुण्नित्यम्, संपुंकानां सो वक्तव्यः, कुप्वो क पौ च, दीर्घस्यायं तुक्) **Unit – 5** स्वादिसन्धिप्रकरणम् (ससजुषो रुः, प्रथमयोः पूर्वसवर्णः, अतो रोरप्लुतादप्लुते, भोभगोअघोअपूर्वस्य योऽशि, व्योर्लघुप्रयत्नतरः शाकटायनस्य, हलि सर्वेषाम्, ढ्रलोपे पूर्वस्य दीर्घोऽणः, विप्रतिषेधे परं कार्यम्, एतत्तदोः सुलोपोऽकोरनञ्समासे हलि)
A-VYA 202	महाभाष्यम् (4,5,6 आह्निकानि)	**Unit – I** चतुर्थमाह्निकं सम्पूर्णम्। **Unit – II** पञ्चमाह्निके 'ईदूदेद्द्विवचनं प्रगृह्यम्' इत्येतत्सूत्रभाष्यमारभ्य 'ईदूतौ च सप्तम्यर्थे' इत्येतत्सूत्रभाष्यसमाप्तिपर्यन्तो भागः। **Unit – III** 'दाधाघ्वदाप्' इत्येतत्सूत्रभाष्यमारभ्य पञ्चमाह्निकस्य समाप्तिपर्यन्तो भागः। **Unit – IV** षष्ठाह्निकस्य 'सर्वादीनि सर्वनामानि' इत्येतत्सूत्रभाष्यमारभ्य 'अन्तरं बहिर्योगोपसंव्यानयोः' इत्येतत्सूत्रभाष्यस्य समाप्तिपर्यन्तो भागः।

		Unit – V 'स्वरादिनिपातमव्ययम्' इत्येतत्सूत्रभाष्यमारभ्य षष्ठाह्निकस्य समाप्तिपर्यन्तो भागः।
A-VYA 203	वैयाकरणभूषणसारः (नामार्थ-समासशक्ति-शक्ति-नञर्थ-निपातार्थ- स्फोटप्रकरणानि)	**Unit – I** नामार्थप्रकरणम् **Unit – II** समासशक्तिप्रकरणम् **Unit – III** शक्तिप्रकरणम् **Unit – IV** नञर्थप्रकरणं निपातार्थप्रकरणं च **Unit – V** स्फोटप्रकरणम्
A-VYA 204	परिभाषेन्दुशेखरः (असिद्धपरिभाषातः उपपदविभक्तेः कारकविभक्ति...... इति परिभाषापर्यन्तम्)	**Unit – 1** असिद्धं बहिरङ्गम् इत्यारभ्य नाजानन्तर्ये बहिष्ट्वप्रक्लृप्तिः इति पर्यन्तम् **Unit – 2** अन्तरङ्गान् विधीन् बहिरङ्गो लुग्बाधते इत्यारभ्य अकृतव्यूहाः पाणिनीयाः इत्यन्तम् **Unit – 3** अन्तरङ्गादप्यपवादो बलीयानित्यारभ्य उभयनिर्देशे पञ्चमीनिर्देशो बलीयान् इत्यन्तम् **Unit – 4** प्रातिपदिकग्रहणे लिङ्गविशिष्टेत्यारभ्य सन्निपातलक्षणो विधिरनिमित्तं तद्विघातस्येत्यन्तम् **Unit – 5** सन्नियोगशिष्टानामन्यतरापाये उभयोरप्यपायः इत्यारभ्य उपपदविभक्तेः इत्यन्तम्
A-VYA 205	**Soft Core**	**Unit – I** अथ शब्दानुशासनस्य इत्यारभ्य मुख्यप्रयोजनपर्यन्तम्। **Unit – II** त्रयोदश आनुषङ्गिकप्रयोजनानि वर्णितानि **Unit – III** किं पुनरिदं व्याकरणमेवेत्यारभ्य पाणिनेराचार्यस्य लक्षणं प्रवृत्तमिति पर्यन्तम् **Unit – IV** सिद्धे शब्दार्थसम्बन्धे इत्यारभ्य धर्मनियमः इति पर्यन्तम् **Unit – V** अस्त्यप्रयुक्तः इत्यारभ्य आगमाश्च विकाराश्च पर्यन्तम्
Acharya 2nd Year 3rd Sem		

A-VYA 301	लघुशब्देन्दुशेखरः (अजन्तपुंल्लिङ्ग-स्त्रीलिङ्ग-नपुंसकलिङ्गप्रकरणानि)	**Unit – 1** अजन्तपुंलिङ्गप्रकरणम् (आदितः सरूपाणाम् इति सूत्रपर्यन्तम्) **Unit – 2** अजन्तपुंलिङ्गप्रकरणम् (एङ्-ह्रस्वात् इत्यारभ्य नामि इति सूत्रपर्यन्तम्) **Unit – 3** अजन्तपुंलिङ्गप्रकरणम् (सर्वादीनि इत्यारभ्य विश्वपाः इति शब्दपर्यन्तम्) **Unit – 4** अजन्तपुंलिङ्गप्रकरणम् (आतो धातोः इति सूत्रात् अजन्तपुंलिङ्गप्रकरणान्तम्) **Unit – 5** अजन्तस्त्रीलिङ्गप्रकरणम्, अजन्तनपुंसकलिङ्गप्रकरणम्
A-VYA 302	महाभाष्यम् (7,8,9 आह्निकानि)	**Unit – 1** इग्यणः सम्प्रसारणमित्यारभ्य उरण् रपरः इति पर्यन्तम् **Unit – 2** अलोन्त्यस्य इत्यारभ्य अचः परस्मिन् पूर्वविधौ इत्यन्तम् **Unit – 3** न पदान्तेदिसूत्रादारभ्य प्रत्ययलोपेति सूत्रपर्यन्तम् **Unit – 4 & 5** न लुमताङ्गस्येत्यारभ्य एङ्प्राचां देशे इत्यन्तम्
A-VYA 303	वाक्यपदीयम् (ब्रह्मकाण्डम्) न्यायसिद्धान्तमुक्तावली (शब्दखण्डः)	**Unit 1-** आगमकाण्डः। **Unit 2 –** वाक्यपदीयकारमते प्रमाणानि। शब्दस्य भेदाः। **Unit 3-** सृष्टिप्रक्रिया। वाक्यपदीये मतभेदाः। **Unit – 4** शब्दखण्डः **-** १ (शक्तिविचारः, लक्षणानिरूपणम्) **Unit – 5** शब्दखण्डः **-** २ (आसत्तिनिरूपणं, योग्यतानिरूपणम्, आकाङ्क्षातात्पर्यनिरूपणे)
A-VYA 304	वैयाकरणसिद्धान्तलघुमञ्जूषा (सुबर्थनिर्णये प्रथमातः तृतीयाविभक्तिपर्यन्तम्)	**Unit I –** प्रथमार्थविचारः। **Unit II –** द्वितीयार्थविचारे कारकं क्रियाजनकशक्तिः इत्यतः विषवृक्षोऽपि संवर्ध्य इत्यादौ सिद्धान्ते द्वितीयावारणप्रतिपादनग्रन्थपर्यन्तम्।

		Unit III – द्वितीयार्थविचारे तण्डुलान् ओदनं पचति इत्यादिग्रन्थात् (पचादीनां व्यापारद्वयार्थप्रतिपादनविषयकग्रन्थात्) द्वितीयार्थनिरूपणान्तग्रन्थं यावत्। **Unit IV –** तृतीयार्थविचारे कर्तृत्वपरिष्कारप्रतिपादकग्रन्थादारभ्य करणत्वपरिष्कारात् प्राक्तन् ग्रन्थपर्यन्तम्। **Unit V –** तृतीयार्थविचारे करणत्वपरिष्कारप्रतिपादनग्रन्थादारभ्य तृतीयार्थनिरूपणान्तग्रन्थं यावत्।
A-VYA 305	**Soft Core**	**Unit – I** अथ शब्दानुशासनस्य इत्यारभ्य मुख्यप्रयोजनपर्यन्तम्। **Unit – II** त्रयोदश आनुषङ्गिकप्रयोजनानि **Unit – III** किं पुनरिदं व्याकरणमेवेत्यारभ्य पाणिनेराचार्यस्य लक्षणं प्रवृत्तमिति पर्यन्तम् **Unit – IV** सिद्धे शब्दार्थसम्बन्धे इत्यारभ्य धर्मनियमः इति पर्यन्तम् **Unit – V** अस्त्यप्रयुक्तः इत्यारभ्य आगमाश्च विकाराश्च पर्यन्तम्
Acharya 2nd Year 4th Sem		
A-VYA 401	लघुशब्देन्दुशेखरः (स्त्रीप्रत्यय-अव्ययीभावप्रकरणे)	**Unit – I** स्त्रीप्रत्ययप्रकरणम् (स्त्रियाम्, अजाद्यतष्टाप्, शूद्रा चामहत्.., टाबृचि)। **Unit – II** स्त्रीप्रत्ययप्रकरणम् (प्रत्ययस्थात्.., अनुपसर्जनात्, वक्ष्यमाणा....) **Unit – III** स्त्रीप्रत्ययप्रकरणम् (प्राचां ष्फ..., अपरिमाणबिस्ताचित....., जानपदकुण्ड....., वोतो गुण....., पुंयोगात्....)

		Unit – IV स्त्रीप्रत्ययप्रकरणम् (स्वाङ्गाच्चोप....., जातेरस्त्री..., पाककर्ण....., नृनरयोः....) **Unit – V** अव्ययीभावसमासप्रकरणम्
A-VYA 402	लघुशब्देन्दुशेखरः (कारकप्रकरणम्)	**Unit – 1** प्रातिपदिकार्थलिङ्गपरिमाणेत्यारभ्य अकथितञ्चेति सूत्रपर्यन्तम् **Unit – 2** गतिबुद्धिसूत्रादारभ्य स्वतन्त्रः कर्ता इत्यन्तम् **Unit – 3** साधकतममिति सूत्रादारभ्य चतुर्थीविभक्त्यन्तम् **Unit – 4** ध्रुवमपायेऽपादानमिति सूत्रादारभ्य दिवस्तदर्थस्येत्यन्तम् **Unit – 5** कर्तृकर्मणोः कृतीति सूत्रादारभ्य सप्तमीविभक्त्यन्तम्
A-VYA 403	वैयाकरणसिद्धान्तलघुमञ्जूषा (शक्ति-लक्षणा-व्यञ्जनाप्रकरणानि)	**Unit 1 –** शक्तिनिरूपणम् (आदितः {वात्स्यायनसम्मतिं प्रदर्श्य} अध्यासनिरूपणपर्यन्तम्) **Unit 2 –** शक्तिनिरूपणम् (तादात्म्यनिरूपणात् आर्यम्लेच्छाधिकरणतात्पर्यनिरूपणपर्यन्तम्) **Unit 3 –** शक्तिनिरूपणम् (आर्य्यम्लेच्छयोस्तुल्यं शिष्टत्वम् इत्यतः शक्तिनिरूपणान्तम्) **Unit 4 –** लक्षणानिरूपणम् (आदितः मीमांसकाभिमतलक्षणानिरूपणपर्यन्तम्) **Unit 5 –** लक्षणानिरूपणं व्यञ्जनानिरूपणं च (परे तु इत्यतः व्यञ्जानानिरूपणान्तम्)
A-VYA 404	वैयाकरणसिद्धान्तलघुमञ्जूषा (सुबर्थनिर्णये चतुर्थीतः सप्तमीविभक्तिपर्यन्तम्)	**Unit I –** चतुर्थ्यर्थविचारः। **Unit II –** तादर्थ्यचतुर्थ्यर्थविचारादारभ्य पञ्चम्यर्थे “विभागः पञ्चम्यर्थ” इति नैयायिकमतखण्डनपरग्रन्थपर्यन्तम्। **Unit III –** “बलाहकाद् विद्योतते विद्युत्” इति विचारादारभ्य पञ्चम्यर्थनिरूपणान्तं यावत्।

		Unit IV – षष्ठ्यर्थनिरूपणम्। **Unit V –** सप्तमीविभक्तयर्थादारभ्य "पञ्चमी विभक्ते" इति सूत्रार्थ-तत्प्रत्याख्यानविचारार्थनिरूपकग्रन्थं यावत्।
A-VYA 405	**Soft Core**	**Unit – I** अथ शब्दानुशासनस्य इत्यारभ्य मुख्यप्रयोजनपर्यन्तम्। **Unit – II** त्रयोदश आनुषङ्गिकप्रयोजनानि वर्णितानि **Unit – III** किं पुनरिदं व्याकरणमेवेत्यारभ्य पाणिनेराचार्यस्य लक्षणप्रवृत्तमिति पर्यन्तम् **Unit – IV** सिद्धे शब्दार्थसम्बन्धे इत्यारभ्य धर्मनियमः पर्यन्तम् **Unit – V** अस्त्यप्रयुक्तः इत्यारभ्य आगमाश्च विकाराश्च पर्यन्तम्